

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Тематика самостійної роботи.....	5
Педагогічні задачі.....	31
Робота студентів з першоджерелами.....	42
Список рекомендованої літератури.....	48

ВСТУП

Сучасна вітчизняна система освіти значну увагу приділяє проблемі формування самостійності особистості, що має надзвичайно важливе значення для суспільства в цілому та ефективності здійснення навчального процесу зокрема. Від уміння студента планувати й активно провадити пізнавальну діяльність без сторонньої допомоги залежить не лише його успішність у навчанні, а й здатність у майбутньому бути конкурентноспроможним фахівцем, який володіє особистою ініціативою, здатний приймати нестандартні рішення.

Самостійна навчальна діяльність студентів є невід'ємною складовою загального навчального процесу.

Самостійна робота студентів полягає в активному набутті ними необхідних знань, умінь і навичок. Навчальна самостійна робота студента передбачає підготовку його до усіх форм аудиторних занять, зокрема, вивчення наукових проблем, які виносяться на семінарські, практичні заняття; самостійне освоєння додаткових питань навчального курсу; написання рефератів; підготовку до контрольних робіт.

Організація, керівництво і контроль за самостійною навчальною роботою студентів пов'язані з певними труднощами. Діяльність викладача повинна полягати в побудові таких завдань, які б забезпечили творче застосування студентами основних знань (ідей, теорій, понять, методів пізнання) у процесі розв'язання доступних для них проблем навчального курсу, оволодіння уміннями творчої роботи.

Завдання формування у студентів творчого ставлення до навчання набуває особливого значення, адже сьогодні неймовірно зростає обсяг інформації, яка в свою чергу швидко старіє і потребує оновлення. У цих умовах навчання, орієнтоване лише на запам'ятовування і зберігання певної суми знань, вже не може задовольнити вимоги професійної підготовки фахівців. Студентам необхідне добре сформоване уміння самостійно здобувати нові знання, раціонально працювати, володіти різноманітними і до того ж найбільш ефективними прийомами і способами роботи з навчальним матеріалом, потрібна культура розумової праці.

Від організації самостійної роботи студентів, вибору оптимальних її форм значною мірою залежить ефективність засвоєння змісту навчальної дисципліни і процесу підготовки майбутнього спеціаліста загалом.

Зміст самостійної роботи визначається навчальною програмою з дисципліни “Педагогіка”, завданнями та рекомендаціями викладача. Самостійна робота студентів з курсу “Педагогіка” спрямована на засвоєння теоретичних основ сучасної педагогічної науки, осмислення усієї багатозначності педагогічного процесу, його закономірностей; розвиток професійного мислення; оволодіння практичними вміннями і навичками, необхідними для ефективної роботи в сучасній школі; усвідомлення необхідності самоосвіти; формування потреби в самоосвіті як властивості особистості.

Зміст самостійної роботи студентів складають окремі актуальні проблеми основ педагогіки, дидактики і теорії виховання, які потребують більш уважного і глибокого вивчення.

Кожна тема передбачає засвоєння теоретичної інформації і виконання практичних завдань репродуктивного або дослідницького характеру, пов’язаних з аналізом спостережень, власного досвіду, навчально-виховного процесу в школі, конкретних ситуацій з позицій педагогічної теорії. Важливою частиною самостійної роботи студентів є вивчення праць видатних педагогів, вчених.

З метою стимулювання індивідуальної самостійної роботи студентів доцільно оцінювати виконання навчальних завдань певною кількістю балів, які зараховуються як складова поточного і підсумкового контролю.

Самостійна робота студентів буде ефективною за умови раціонального поєднання педагогічного управління та самоуправління навчально-пізнавальною діяльністю.

ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

№ теми	Назва теми	Кількість годин
	<i>Вивчення окремих тем змістових модулів</i>	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ		
1.1.	Педагогіка в системі наук про людину	2
1.2.	Народна педагогіка – джерело педагогіки-науки	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ		
2.1.	Організація діяльності учнів на уроці	2
2.2.	Мотиви учіння школярів	2
2.3.	Пізнавальні інтереси як мотиви навчальної діяльності школярів	2
2.4.	Інтеграція навчальних предметів у сучасній педагогічній практиці	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ		
3.1.	Педагог як суб'єкт взаємодії з вихованцями та впливу на них	2
3.2.	Особистість педагога	2
3.3.	Організаційні форми виховної роботи з учнями	2
3.4.	Взаємодія школи та сім'ї – важлива умова ефективності виховного процесу	2
3.5.	Реалізація індивідуального підходу до важковиховуваного та педагогічно занедбаного школяра у виховній роботі вчителя	2
3.6.	Формування світогляду школярів	2
3.7.	Соціалізація і становлення особистості	2
3.8.	Самовиховання школярів	2
3.9.	Педагогічна творчість та її значення для удосконалення навчально-виховного процесу в сучасній школі	2
	<i>Інші види самостійної роботи</i>	6
	<i>Разом</i>	36

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

ТЕМА 1.1.

ПЕДАГОГІКА В СИСТЕМІ НАУК ПРО ЛЮДИНУ

Мета: показати, що цілісність людини вимагає використання як джерела знань про неї різних наук; розкрити місце педагогіки в системі наук про людину.

Опорні поняття: система педагогічних наук, інтеграція наукового знання, педагогічна антропологія, особистість, індивід, особа, індивідуальність, цілісність особистості.

Питання для самостійного опрацювання

1. Інтеграція наукових знань – умова цілісного вивчення людини.
2. Людина як інтегрований об'єкт педагогічної антропології.

Методичні вказівки

Працюючи над вивченням літератури до даної теми, студенти мають переконатися в розмаїтості визначень людини, що є свідченням численності спроб досягнути людину в її сутності, зрозуміти проблеми людського буття. Людина виступає як міждисциплінарний феномен, вона є об'єктом вивчення різних наук.

Педагогіка як наука займає свою нішу у вивченні людини. Студенти повинні усвідомити, що сьогодні педагогіка, маючи свою чітко окреслену сферу дослідження, не може розвиватися окремо від інших наук. І насамперед педагогіка тісно пов'язана з фізіологією, анатомією, психологією, соціологією, філософією та іншими науками.

Студентам важливо зрозуміти суть інтегративного підходу до вивчення людини, який чітко виражений у педагогічній антропології. Завдання педагогічної антропології полягає у прагненні до вироблення підходів цілісного уявлення про людину як продукт виховної взаємодії. Досвід педагогічної антропології складають праці К.Д. Ушинського “Людина як предмет виховання”, Б.Г. Ананьєва “Людина як предмет пізнання”, з якими студентам доцільно ознайомитися.

Завдання для самостійної роботи

1. Провести словникову роботу: з'ясувати сутність понять “індивід”, “особистість”, “особа”, “індивідуальність”.
2. К.Д. Ушинський висловив тверду впевненість в тому, що шляхом цілеспрямованого виховання, яке спирається на вивчення людини, можна “далеко розсунути межі людських сил: фізичних, розумових і моральних”. Підтвердити конкретними прикладами.

Література

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. – Л., 1968.
2. Гинецинский В.И. Основы теоретической педагогики. – С.-Петербург, – 1992.
3. Журавлев В.И. Педагогика в системе наук о человеке. – М., 1990.
4. Макаренко А.С. О целостном изучении человека // Соч. в 7 т. – Т.7. – М., 1958.
5. Стефановская Т.А. Педагогика: наука и искусство. – М., 1998.
6. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання // Вибрані пед. твори: В 2-х т. – Т.1. – К., 1983.

ТЕМА 1.2.

НАРОДНА ПЕДАГОГІКА – ДЖЕРЕЛО ПЕДАГОГІКИ-НАУКИ

Мета: розкрити виховний потенціал народної педагогіки.

Опорні поняття: народна педагогіка, етнопедагогіка, національна система виховання, виховний ідеал.

Питання для самостійного опрацювання

1. Українська етнопедагогіка як основа національної системи виховання.
2. Народна педагогіка про принципи, методи, засоби виховання і навчання особистості.

Методичні вказівки

Розглядаючи дану тему, студенти мають усвідомити: народна педагогіка як галузь педагогічних знань і досвіду народу, що виявляється у домінуючих серед нього поглядах на мету, завдання, засоби і методи виховання та навчання, є джерелом педагогіки-науки. Саме з народної творчості починається професійна педагогіка. Разом з тим педагогіка-наука є основним знаряддям, що сприяє ефективному застосуванню засобів народної педагогіки на усіх етапах розвитку особистості.

Студентам необхідно з'ясувати пізнавальний та виховний зміст народної педагогіки, який знаходить своє втілення в рідній мові, в народній творчості, в народних традиціях, звичаях, святах, обрядах, народному мистецтві, у досвіді родинного виховання, у сімейно-побутовій культурі.

Народна педагогічна практика здавна окреслила певні постулати процесу виховання і формування особистості. В народній педагогіці як галузі емпіричних знань, здобутих і накопичених народом, знаходять своє відображення цілі, завдання та принципи виховання, сукупність народних засобів виховання та освіти молоді.

Студенти повинні переконатися, що народна педагогіка має усі підстави доповнювати сучасну науково-педагогічну теорію.

Завдання для самостійної роботи

1. Народна педагогіка про принципи і методи виховання (дібрати прислів'я).
2. Навести приклад використання однієї з форм народного виховання у навчально-виховному процесі сучасної школи.

Література

1. Мартинюк І.В. Національне виховання: теорія і методологія. – К., 1995.
2. Москалець В.П. Психологічне обґрунтування української національної школи. – К., 1994.
3. Основи національного виховання: Концептуальні положення /В.Г. Кузь, Ю.Д. Руденко, З.О. Сергійчук та ін. – Ч.1. – К., 1993.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям // Вибрані твори: В 5-ти т. – Т. 3. – К., 1977.

5. Стельмахович М. Г. Народне дитинознавство. – К., 1991.
6. Стельмахович М.Г. Теорія і практика українського національного виховання. – Івано-Франківськ, 1996.
7. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні // Вибрані пед. твори: В 2-х т. – Т.1. – К., 1983.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

ТЕМА 2.1.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОЦІ

Мета: розкрити умови ефективності різних форм навчальної діяльності учнів на уроці.

Опорні поняття: форми діяльності учнів, активізація навчально-пізнавальної діяльності, індивідуальна робота, фронтальна робота, групова робота, парна робота.

Питання для самостійного опрацювання

1. Форми діяльності учнів на уроці.
2. Основні передумови успішної діяльності учнів на уроці.

Методичні вказівки

Вивчаючи тему, студентам необхідно усвідомити, що проблема форм діяльності учнів на уроці є однією з ключових в організації навчально-виховного процесу.

Опрацьовуючи наукові джерела, особливу увагу слід звернути на питання активізації навчальної діяльності школярів. Сучасне розуміння активізації полягає в наступному: активізація не за рахунок активності вчителя, а шляхом впровадження активних форм роботи учнів. Студенти повинні переконатися, що активність задається не ззовні, а зумовлюється природою самої діяльності.

У руслі такого трактування проблеми очевидно є необхідність певного перегляду і переоцінки технології навчання. Особливої гостроти набуває питання добору форм навчальної діяльності учнів.

Вивчаючи літературу, студенти повинні ознайомитися з різними формами діяльності учнів (індивідуальною,

фронтальною, груповою, парною) та з'ясувати умови успішної діяльності школярів на уроці.

Завдання для самостійної роботи

1. Визначити функції засобів навчання у різних формах діяльності учнів.
2. Довести на конкретному прикладі залежність навчальної діяльності учнів від психологічного клімату на уроці.
3. Обґрунтувати, чому робота в групах є перспективною.

Література

1. Вишневський О.І. Робота в парах на уроках англійської мови. – К., 1987.
2. Гуржій А.М., Жук Ю.О., Волинський В.П. Засоби навчання. – К., 1997.
3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-метод. посібник. – К., 2003.
4. Тимченко О.І. Самостійна робота як дидактична категорія проблеми виховання // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 3-4. – С.64-68.
5. Ярошенко О.Г. Групова навчальна діяльність школярів: Теорія і методика. – К., 1997.

ТЕМА 2.2. МОТИВИ УЧІННЯ ШКОЛЯРІВ

Мета: усвідомити роль мотивів учіння школярів, ознайомитися з класифікацією мотивів учіння.

Опорні поняття: учіння, мотиви учіння, позитивні і негативні мотиви учіння школярів.

Питання для самостійного опрацювання

1. Сутність мотивів учіння школярів.
2. Види мотивів учіння школярів у віковому аспекті.

Методичні вказівки

У процесі засвоєння змісту теми студенти повинні усвідомити, що учнівським пізнанням рухають мотиви. Саме наявність позитивних мотивів в учінні є найважливішою умовою ефективності його здійснення. Студентам необхідно зрозуміти, що мотив – це внутрішня спонука до дії, яка відображає потреби та інтереси людини. Мотив, тобто психологічна причина діяльності, завжди співвідноситься з уявленнями про мету, на досягнення якої ця діяльність спрямована; зі способами досягнення мети; з уявленнями про результат діяльності.

Опрацюючи літературу з даної проблеми, студенти мають ознайомитися з характеристиками позитивних і негативних мотивів учіння школярів, з'ясувати, які мотиви переважають у навчальній діяльності молодших школярів, підлітків, старшокласників.

Підсумком вивчення теми є усвідомлення студентами істини: одним із головних завдань вчителя з першого до випускного класу є наполегливе формування змістовних і соціально значущих мотивів діяльності, які б спрямовували не лише шкільне, а й подальше життя людини.

Завдання для самостійної роботи

1. Висловити своє ставлення до мотиву учіння, пов'язаного з почуттям страху школяра перед учителем, батьками та ін.
2. Показати на конкретному прикладі значення окремого мотиву учіння школяра в досягненні ним успіхів у навчанні.

Література

1. Букатов В.М. Педагогические таинства дидактических игр: учебно-метод. пособие.: 2-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта, 2003.
2. Логачевська С.П. Дійти до кожного учня. – К.: Рад. школа, 1990.
3. Малихіна О.В. Мотивація учіння молодших школярів. – К.: Навч. кн., 2002.
4. Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения. – М., 1990.

5. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри: Навч. посібник для студ. пед. ін-тів. – К., 1993.

ТЕМА 2.3.

ПІЗНАВАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ ЯК МОТИВИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Мета: показати місце пізнавальних інтересів школярів в навчальному процесі, ознайомитися з методами і прийомами стимулювання інтересу учнів до навчання.

Опорні поняття: пізнавальний інтерес, методи стимулювання пізнавальних інтересів учнів, ситуація успіху у навчанні.

Питання для самостійного опрацювання

1. Пізнавальний інтерес – головний мотив навчальної діяльності учнів.
2. Рівні розвитку пізнавальних інтересів.
3. Методи формування і стимулювання пізнавальних інтересів школярів.

Методичні вказівки

Опрацювання студентами змісту даної теми покликане сприяти утвердженню в їх свідомості переконання, що головним мотивом навчальної діяльності учнів повинен бути пізнавальний інтерес, формування якого є не лише засобом, що забезпечує успішне засвоєння програмного матеріалу, а й метою навчання. Крім того, дуже важливо, щоб пізнавальний інтерес був достатньо інтенсивним.

Студентам корисно ознайомитися з рівнями розвитку пізнавальних інтересів. Найнижчий рівень пов'язаний з потребою у враженнях. Другий рівень – допитливість, для якої, на відміну від першого рівня, характерний інтерес не до окремого стимулу, а до конкретної події, факту, предмету. На третьому рівні пізнавальний інтерес пов'язаний із соціально значущою пізнавальною діяльністю (вибір професії).

Аналізуючи проблему пізнавальних інтересів, студентам важливо звернути увагу на розробку вченими і педагогами-

практиками питання стимулювання пізнавальних інтересів учнів у навчанні.

Уважне вивчення питання пізнавальних інтересів школярів необхідне для майбутньої роботи студентів в якості вчителя-вихователя у період педагогічної практики.

Завдання для самостійної роботи

1. Висловити свою позицію щодо формування пізнавальних інтересів дитини в сім'ї.
2. Опрацювати літературу і охарактеризувати методику створення ситуації успіху у навчанні як методику розвитку пізнавальних інтересів.
3. Проаналізувати прийоми діяльності вчителя, які стимулюють інтерес до учіння школярів.

Література

1. Актуальные вопросы формирования интереса в обучении / Под ред. Г.И. Щукиной. – М., 1984.
2. Букатов В.М. Педагогические таинства дидактических игр: учебно-метод. пособие.: 2-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта, 2003.
3. Лозова В.І. Пізнавальна активність школярів. – Харків, 1990.
4. Коротяєв Б.І. Методи навчально-пізнавальної діяльності учнів. – К., 1991.
5. Технології розвитку критичного мислення учнів: наук.-метод. посібник для вчителів загальноосвітніх навч. закладів / А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз, Д. Макінстер. – К.: Плеяда, 2006.
6. Фурман А.В. Проблемні ситуації в навчанні. – К., 1991.
7. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри: Навч. посібник для студ. пед. ін-тів. – К., 1993.

ТЕМА 2.4.

ІНТЕГРАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Мета: з'ясувати недоліки предметної системи навчання та важливість впровадження у педагогічну практику інтегрованих курсів.

Опорні поняття: цілісна наукова картина світу, міжпредметні зв'язки у навчанні, інтеграція знань, інтегровані навчальні курси, інтегровані уроки.

Питання для самостійного опрацювання

1. Недоліки предметної системи навчання.
2. Психолого-педагогічні основи впровадження інтегрованих навчальних курсів у сучасній школі.

Методичні вказівки

Працюючи над темою, студенти повинні з'ясувати окремі недоліки предметної системи навчання, яка, зокрема, озброюючи учнів величезною кількістю фактичного матеріалу, не формує в їх свідомості цілісної наукової картини світу та системного мислення. До того ж навчальний план сучасної школи є переобтяженим предметами з малим загальноосвітнім значенням, залишаючи поза увагою учнів галузі знань, які відіграють вирішальну роль в гуманітаризації освіти.

Студенти мають переконатися в доцільності включення до набору загальноосвітніх предметів, що вивчаються у школі, інтегрованих курсів, покликаних, спираючись на основи окремих предметів, систематизувати й узагальнювати розрізнені знання з метою формування в свідомості учнів інтегрального образу світу.

У ході роботи над темою студентам варто зосередити увагу на вивченні й узагальненні теоретичного і практичного досвіду інтегрованого навчання у вітчизняній і зарубіжній педагогіці.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати літературу і з'ясувати: в чому полягає відмінність міжпредметних та інтегрованих зв'язків у навчанні?
2. Вивчити і проаналізувати програму інтегрованого навчального курсу, побудованого на природничо-науковій, людинознавчій або культурологічній основі.

Література

1. Гапон Ю.А. Наші підходи // Рідна школа. – 1994. – № 10. – С.65-67.

2. Гончаренко С., Мальований Ю. Інтегроване навчання: За і проти // Освіта – 1994. – 16 лютого.
3. Ільченко В.Р. Навчальна технологія інтеграції змісту природничо-наукової освіти: досвід комплексного дослідження // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 4. – С. 3-11.
4. Кононенко М. Реалізація інтеграції // Рідна школа. – 1995. – № 7-8. – С. 16-17.
5. Кукса В. Педагогічні основи живої етики // Рідна школа. – 1996. – № 3. – С. 2-6.
6. Максимова В.Н. Межпредметные связи и совершенствование процесса обучения: Кн. для учителя. – М., 1984.
7. Носенко Е.Л. Картина світу як інтегруючий і гуманізуючий фактор у змісті освіти // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 1 (6). – С. 22-26.
8. Образовательные технологии: Из опыта развития глобального мышления учащихся / Под ред. Ю.Н. Кулюткина, Э.Б. Спасской. – СПб.: КАРО, 2002.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

ТЕМА 3.1.

ПЕДАГОГ ЯК СУБ'ЄКТ ВЗАЄМОДІЇ З ВИХОВАНЦЯМИ ТА ВПЛИВУ НА НИХ

Мета: розкрити сутність педагогічної взаємодії як гуманістичної і діалогічної; охарактеризувати різні позиції педагога.

Опорні поняття: педагогічна взаємодія, гуманістична спрямованість педагогічної взаємодії, педагогіка співробітництва, позиція педагога, педагогічна позиція.

Питання для самостійного опрацювання

1. Гуманістична спрямованість педагогічної взаємодії.
2. Характеристика позиції педагога.

Методичні вказівки

Аналізуючи рекомендовану до теми літературу, студенти повинні усвідомити, що стрижнем фахової підготовки педагога є формування його здатності до діалогічно побудованої взаємодії з вихованцями і здійснення у такий спосіб гуманістично орієнтованого навчально-виховного процесу.

Працюючи над змістом теми, студентам необхідно звернути увагу на особливості педагогічної взаємодії, зокрема, такі як: цілеспрямованість, гуманістичний характер, діалогічність та ін.

Студентам потрібно з'ясувати сутність позицій педагога: позиції співробітництва (головна ознака – особистісний підхід), егоцентричної позиції (завдання – досягнення вихователем особистого престижу), педоцентричної позиції (форма педагогічної байдужості). Аналізуючи характеристики різних позицій педагога, студенти повинні усвідомити, що не будь-яка позиція педагога є педагогічною, тобто такою, що забезпечує виховний вплив на учнів.

Завдання для самостійної роботи

1. Обґрунтувати, в чому, на вашу думку, полягає суть мудрої влади педагога.
2. Розробити програму бесіди з учнями: які якості вони найбільше цінують у вчителів?
3. На основі опрацьованої літератури, особистого досвіду і спостережень підготувати таблицю "Основні складові вчительського авторитету".
4. Навести приклади, які ілюструють позиції педагогів у роботі з учнями різного віку.

Література

1. Амонашвили Ш.А. Психологические основы педагогики сотрудничества. – К., 1991.
2. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання. – К., 1998.
3. Діалогічна взаємодія в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи: Кн. для вчителя / За ред. Г.О. Балла, В.О. Киричука, Р.М. Шамолашвілі. – К., 1997.
4. Карамушка Л.М., Зайчикова Т.В. Синдром „професійного вигорання” у вчителів: гендерні аспекти. – К., 2003.

5. Мойсеюк Н.Е. Педагогіка. Навч. посібник. 5-е видання, доповнене і перероблене. – К., 2007. – 656 с.

6. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю //Вибрані твори в 5-ти т. – Т.2. – К., 1977. (глави 94, 95).

ТЕМА 3.2. ОСОБИСТІТЬ ПЕДАГОГА

Мета: усвідомити виховну роль вчителя, ознайомитися з сучасними вимогами до особи вихователя, розкрити значення комунікативності педагога у професійній діяльності, необхідність комунікативного самовиховання.

Опорні поняття: педагогічна майстерність, педагогічна техніка, педагогічне спілкування.

Питання для самостійного опрацювання

1. Майстерність вихователя.
2. Педагогічна техніка як форма організації поведінки вчителя.
3. Педагогічне спілкування, його особливості.

Методичні вказівки

У процесі роботи над темою студентам необхідно зацентувати увагу на важливості формування педагогічної майстерності вчителя-вихователя, вивченні сутності педагогічної майстерності, її структури. Структура педагогічної майстерності охоплює такі взаємопов'язані елементи: педагогічну спрямованість, професійні знання, здібності до педагогічної діяльності, вміння в галузі педагогічної техніки.

Проблемі формування педагогічної майстерності приділяли увагу класики педагогіки, тому студентам доцільно ознайомитися з їхніми поглядами. Оскільки в психолого-педагогічній літературі є різні характеристики поняття "педагогічна майстерність", студентам варто зіставити їх з метою повного розуміння змісту педагогічної майстерності.

Студенти повинні ознайомитися з основними вміннями вихователя, в яких відображається мистецтво виховання, зрозуміти, що успіх роботи значною мірою залежить від спеціальних виховних умінь (уміння спілкуватися з колективом і

окремою особистістю, вести спостереження, організовувати колектив, володіти своїми емоціями, голосом, мімікою), якими повинен оволодіти кожен учитель-вихователь, усвідомити необхідність роботи над педагогічною технікою.

Найважливішим професійним інструментом педагогічної діяльності є спілкування. Вивчаючи питання про педагогічне спілкування, студенти повинні переконатися, що спілкування має велике значення в діяльності педагога, зрозуміти провідну роль вчителя в організації професійного спілкування з учнями. Спілкування вихователя з вихованцями повинне викликати в останніх позитивні емоції, радість пізнання, прагнення до діяльності.

Завдання для самостійної роботи

1. На основі опрацьованої літератури, особистого досвіду і спостережень сформулювати правила продуктивного педагогічного спілкування.
2. Охарактеризувати стилі педагогічного спілкування.
3. Назвати негативні стереотипи, притаманні педагогам, які виявляються у сфері спілкування вчителів з учнями.

Література

1. Добрович А.Б. Воспитателю о психологии и психогигиене общения: Кн. для учителя и родителей. – М., 1987.
2. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. – М., 1987.
3. Мудрик А.В. Общение как фактор воспитания школьников. – М., 1984.
4. Макаренко А.С. О моем опыте /В кн. Макаренко А.С. О воспитании. – М., 1988.
5. Макаренко А.С. Педагогична поема (глава „Коло підніжжя Олімпу”). – К., 1973.
6. Педагогічна майстерність / За ред. І.А. Зязюна. – К., 2004.
7. Сучасний вчитель як суб’єкт педагогічної комунікації: Кн. для вчителя / За ред. С.О. Муратова. – К.: Наук. думка, 2003.
8. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології: Передмова // Вибрані пед. твори: В 2-х т.– Т.1. – К., 1983.

ТЕМА 3.3.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ

Мета: усвідомити необхідність різнопланової виховної діяльності школярів, формувати окремі практичні уміння з метою її ефективної організації.

Опорні поняття: виховна робота, напрями діяльності учнів, форми організації діяльності школярів, технологічний підхід у вихованні, педагогічне управління.

Питання для самостійного опрацювання

1. Роль діяльності у формуванні особистості і колективу.
2. Основні напрями діяльності школярів.
3. Характеристика форм окремих видів діяльності учнів.
4. Технологічний підхід у виховній роботі.

Методичні вказівки

Працюючи над темою, студентам необхідно звернути увагу на її практичне значення. Адже саме завдяки механізмам ефективної організації діяльності учнів можливий виховний вплив на формування особистості.

Студенти повинні зрозуміти необхідність застосування у виховній роботі різноманітних форм організації діяльності учнів, що зумовлено метою виховання всебічно розвинутої особистості.

Особливу увагу студентам варто звернути на принцип технологічного підходу, який забезпечує ефективність виховної роботи. Він передбачає конструювання виховного процесу, яке полягає у визначенні цілей, кінцевого результату, способів його досягнення.

Пропоновані для самостійної роботи завдання спрямовані на розвиток у студентів аналітичних та конструктивних умінь.

Завдання для самостійної роботи

1. На основі опрацьованої літератури
 - а) визначити умови ефективності виховної діяльності учнів;

- б) розкрити зміст педагогічно доцільного управління діяльністю учнів.
- 2. Скласти картотеку форм виховних заходів за розділами:
 - а) пізнавальна діяльність;
 - б) трудова діяльність;
 - в) громадська діяльність;
 - г) художньо-творча діяльність;
 - д) ціннісно-орієнтована діяльність.
- 3. Провести ретроспективний аналіз різних форм роботи із власного учнівського досвіду та з'ясувати причини їх ефективності або недоцільності.

Література

- 1. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібник. – К., 1997.
- 2. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання. – К., 1998.
- 3. Буева Л.П. Человек: деятельность и общение. – М., 1974.
- 4. Макаренко А.С. Методика організації виховної роботи. – К., 1990.
- 5. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу //Вибрані твори в 5-ти т. – Т.4. – К., 1976.

ТЕМА 3.4.

ВЗАЄМОДІЯ ШКОЛИ ТА СІМ'Ї – ВАЖЛИВА УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Мета: усвідомити важливість співробітництва вчителів та батьків у розв'язанні завдань виховання школярів, ознайомитись з окремими формами спільної роботи школи та сім'ї, формувати вміння, необхідні для взаємодії з батьками.

Опорні поняття: співробітництво вчителів і батьків, зміст спільної діяльності школи і сім'ї, форми співпраці школи та сім'ї.

Питання для самостійного опрацювання

- 1. Виховні можливості сім'ї.
- 2. Зміст і форми спільної діяльності школи та сім'ї.

Методичні вказівки

Працюючи над темою, студенти повинні усвідомити місце і роль сім'ї та школи в досягненні мети виховання – формуванні всебічно гармонійно розвиненої особистості.

Важливо зрозуміти, що виховне середовище має багатофакторний характер, тому необхідна взаємодія педагогічного колективу і батьків у здійсненні виховного впливу на дитину. Цілеспрямована взаємодія створює оптимальні умови для формування особистісних рис школяра шляхом нівелювання негативних і посилення позитивних впливів.

Необхідно пам'ятати, що виховні можливості школи та сім'ї неоднозначні. Сім'я як первинний виховний колектив має більший діапазон засобів впливу на дитину, які базуються на особливих психологічних механізмах батьківської любові, дружби, турботи, вимогливості, авторитету. Школа використовує різноманітні засоби виховання, залучаючи учнів до різнопланової діяльності, яка сприяє їх соціалізації.

Студентам важливо ознайомитися з різними формами організації взаємодії школи і сім'ї, усвідомивши, що кожна з них є ефективною для розв'язання конкретного виховного завдання, відтак - домінування однієї форми є недоцільним, оскільки породжує недовіру батьків, нівелює виховні зусилля вчителів.

Аналіз виконаних завдань допоможе студентам усвідомити, що взаємодія вчителів та батьків буде ефективною за умови, якщо школа виконуватиме координаційну функцію, яка полягає в підвищенні педагогічної культури сім'ї та узгодженні виховних впливів батьків і вчителів на дитину.

Завдання для самостійної роботи

1. Вивчити науково-педагогічну літературу, педагогічну пресу, систематизуючи матеріал згідно проблем:
 - а) недоліки сучасного сімейного виховання;
 - б) конфлікти батьків і вчителів, їх причини та шляхи подолання.
2. Ознайомитися з конкретним досвідом успішної взаємодії школи та сім'ї, проаналізувавши, які форми такого співробітництва є найбільш вдалимими і доцільними.
3. Розробити схему організації процесу взаємодії вчителя і батьків.

Література

1. Азаров Ю.П. Семейная педагогика. – М., 1993.
2. Булдович М. Гармонія: книга для батьків і вихователів. – К.: Шк. світ, 2008.
3. Капська А.Й. Соціальна педагогіка: Підручник для студентів ВНЗ. – К., 2003.
4. Кравець В.П. Психологія сімейного життя. – Тернопіль, 1995.
5. Макаренко А.С. Книга для батьків. – К., 1987.
6. Постовий В.І. Сучасна сім'я та її педагогіка. – К., 1994.
7. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка. – К., 1996.
8. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка // Вибрані твори в 5-ти т. – Т.5. – К., 1977.

ТЕМА 3.5.

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ВАЖКОВИХОВУВАНОВОГО ТА ПЕДАГОГІЧНО ЗАНЕДБАНОВОГО ШКОЛЯРА У ВИХОВНІЙ РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ

Мета: з'ясувати сутність явищ важковихованості та педагогічної занедбаності особистості, проаналізувати їх причини, розкрити особливості роботи вчителя щодо здійснення індивідуального підходу до важковиховуваних та педагогічно занедбаних дітей.

Опорні поняття: важковихованість особистості, педагогічна занедбаність особистості, індивідуальний підхід у вихованні, перевиховання.

Питання для самостійного опрацювання

1. Характеристика причин, які зумовлюють важковихованість та педагогічну занедбаність особистості.
2. Методичні основи роботи з важковиховуваними та педагогічно занедбанними школярами.

Методичні вказівки

Вивчаючи тему, студентам слід звернути увагу на практичне значення проблеми. Поняття "важковиховуваний" народилося в практиці шкільного навчання і виховання дітей та має суб'єктивний характер.

Аналізуючи рекомендовану до теми літературу, студенти мають з'ясувати, що в наукових джерелах відсутнє одностайне розуміння сутності понять "важковихованість" та "педагогічна занедбаність" особистості. Найпоширенішим є трактування важковихованості як спротиву дитини цілеспрямованому педагогічному впливу. Педагогічна занедбаність особистості розглядається як стійке викривлення моральної свідомості, моральних почуттів, навичок суспільної поведінки, що зумовлене дією соціально-педагогічних факторів.

Студентам важливо вивчити причини виникнення явищ важковихованості та педагогічної занедбаності особистості, розуміння яких є необхідним для здійснення індивідуального підходу до категорії соціально дезадаптованих дітей.

Опрацьовуючи наукові та методичні джерела, студенти повинні ознайомитися з етапами здійснення індивідуального підходу до важковиховуваних дітей: вивчення особистості і конкретної ситуації; постановка мети та вибір методів і форм моральної переорієнтації особистості; розробка і здійснення програми діяльності щодо реалізації індивідуального підходу; аналіз та оцінка діяльності.

Уважне вивчення питань індивідуального підходу до важковиховуваних та педагогічно занедбаних дітей спрямоване на розвиток у студентів інтересу до даної соціально-педагогічної проблеми, формування умінь, необхідних для роботи в якості вихователя.

Завдання для самостійної роботи

1. Вивчити рекомендовану літературу для з'ясування питання: як впливає мікросередовище на формування педагогічної занедбаності особистості?
2. Проаналізувати на конкретному прикладі, як деформовані стосунки в сім'ї спричинили педагогічну занедбаність підлітка.

3. Охарактеризувати основні шляхи залучення важковихованих до громадського життя колективу.

Література

1. Натанзон Э.Ш. Индивидуальный подход к трудным учащимся. – Кишинев, 1980.
2. Невский И.А. Трудный успех. – М., 1981.
3. Оржеховська В.М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх. – К., 1996.
4. Ранняя профилактика отклоняющего поведения учащихся / Под ред. В.А. Татенко, Т.М. Титаренко. – К., 1989.

ТЕМА 3.6. ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ШКОЛЯРІВ

Мета: розкрити місце світогляду у структурі особистості, охарактеризувати педагогічні умови формування у школярів світогляду, який відповідає сучасній добі культурно-історичного розвитку.

Опорні поняття: світогляд особистості, структура світогляду, педагогічні умови формування світогляду учнів.

Питання для самостійного опрацювання

1. Структура світогляду особистості.
2. Формування світогляду школярів у різних видах діяльності.

Методичні вказівки

Вивчаючи проблему формування світогляду школярів, студенти повинні зрозуміти, що саме світогляд є системоутворюючим компонентом структури особистості. Світогляд є інтегруючим фактором, ядром духовного світу людини, вищим ступенем її духовного формування. Саме світогляд дозволяє особистості самовизначитися у світі, вибрати власний життєвий шлях. У цьому і полягає значення та соціальна потреба у світогляді.

Складність світогляду виявляється у процесі аналізу його структури. Тож студентам доцільно ознайомитися з різними

підходами до виявлення елементів світогляду і з'ясувати, що світогляд особистості включає знання, ідеали, цінності, світоглядні мотиви, нормативно-регулятивні принципи, на основі яких складається свідоме ставлення до світу і самої себе.

Пересвідчившись, що основою світогляду є знання, їх певний підбір, система, студенти повинні усвідомити, наскільки важливо будувати процес навчання і виховання таким чином, щоб науково обґрунтовані істини ставали структуротворчими елементами світогляду учнів. З огляду на це студентам варто запам'ятати, що особливого значення у педагогічному плані набуває питання переведення знань у погляди і переконання особистості з метою здійснення ними суттєвого впливу на світобачення та поведінку школярів.

Оскільки формування світогляду учнів відбувається у різних видах діяльності, студентам корисно з'ясувати світоглядно-виховний вплив навчально-пізнавальної, самотворчої, соціальної діяльності, спілкування на суб'єктів світогляду.

Завдання для самостійної роботи

1. Прокоментувати висловлювання В.О. Сухомлинського: “Виховна сила знань – насамперед у їхній світоглядній стороні”.
2. Окреслити педагогічну проблему, спираючись на заклики В.О. Сухомлинського: “Вихователю, бійся холодних, “інформаційних істин”; “бійтеся перетворитися в холодного коментатора і тлумача, байдужого путівника в світі фактів і істин”.
3. Охарактеризувати роль конкретного навчального предмету, який вивчається у школі, з погляду його впливу на формування світогляду учнів.

Література

1. Арцішевський Р.А. Світогляд: сутність, специфіка, розвиток. – Львів, 1986.
2. Введение в философию: Учебник для вузов. В 2 г., Ч.1. / Под общ. ред. И.Т. Фролова. – М., 1990.
3. Никонорова Л.В. Мироззрение личности и возрастные особенности его формирования. – К., 1989.

4. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа //Вибр. тв.: В 5-ти т., Т.4. - К., 1977.

5. Формирование мировоззренческой культуры молодежи / Отв. ред. В.Г. Табачковский. – К., 1990.

ТЕМА 3.7.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ І СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Мета: розкрити сутність соціалізації індивіда, охарактеризувати її механізми та основні фактори.

Опорні поняття: соціалізація індивіда, особистість, адаптація, форми соціалізації, інститути соціалізації.

Питання для самостійного опрацювання

1. Сутність процесу соціалізації людини.
2. Характеристика форм соціалізації.
3. Основні інститути соціалізації людини.

Методичні вказівки

Усвідомлюючи незаперечну істину про тісний і очевидний взаємозв'язок людини і суспільства, студенти повинні з'ясувати глибинний зміст поняття “соціалізація”, в процесі якої людина формується як особистість. Зміст поняття “соціалізація” є неоднозначним. Тому студентам корисно ознайомитися з думками І.С. Кона, в працях якого міститься аналіз різних соціологічних теорій.

Студенти повинні засвоїти головний висновок сучасної теорії соціалізації і соціології виховання: особистість засвоює соціальний досвід шляхом входження до системи існуючих соціальних зв'язків, адаптуючись до середовища; водночас через природну активність вона розвиває, створює нове, змінюючи себе і навколишній світ.

Працюючи над вивченням проблеми, студентам необхідно оволодіти знаннями про форми соціалізації (цілеспрямовану, стихійну, систему саморозвитку) та з'ясувати механізми кожної.

У процесі соціалізації людини беруть участь різноманітні соціальні інститути: сім'я, школа, молодіжні організації, стихійні об'єднання ровесників, релігія, мистецтво, засоби масової

інформації. Студентам доцільно знайти обґрунтування ступеню ефективності кожного з цих каналів у процесі соціалізації.

Завдання для самостійної роботи

1. Дати відповіді на питання:
 - а) чи є несоціалізовані люди?
 - б) в чому причини асоціальної поведінки особистості?
 - в) який інститут можна вважати повністю відповідальним за кінцевий результат соціально-педагогічного процесу?
2. Показати на конкретному прикладі, яким чином група ровесників сприяє соціалізації дитини, підлітка, юнака.

Література

1. Кон И. С. Психология ранней юности. – М., 1989.
2. Кон И.С. Ребенок и общество. – М., 1988.
3. Мудрик А.В. Введение в социальную педагогику: Учебн. пособие. – М., 1997.
4. Оржеховська В.М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх. – К., 1996.
5. Сухомлинський В.О. Народження громадянина //Вибрані твори в 5-ти т. – Т.3. – К., 1977.

ТЕМА 3.8. САМОВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Мета: розкрити науково-методичні основи самовиховання учнів.

Опорні поняття: самовиховання, методи самовиховання, програма самовиховання, організація самовиховання учнів.

Питання для самостійного опрацювання

1. Сутність та завдання самовиховання школярів.
2. Характеристика методів самовиховання особистості.
3. Педагогічне керівництво самовихованням учнів.

Методичні вказівки

Проблема самовиховання школярів є незаперечною потребою сучасності. Адже найоптимальніші умови, створені

суспільством, найскоординованіша зовнішня система впливів не досягнуть поставленої мети, якщо не знайдуть у особистості підтримки. Усвідомити цю ідею студентам допоможе вивчення творів В.О. Сухомлинського, який, обґрунтовуючи думку про нерозривний зв'язок виховання і самовиховання, зазначав, що самовиховання – це не щось допоміжне, це основа виховання.

Опрацьовуючи тему, студенти повинні освоїти психолого-педагогічні основи організації самовиховання учнів, ознайомитися з методами самовиховання особистості.

Корисним з погляду методичної підготовки студентів є формування у них умінь, необхідних для здійснення педагогічного керівництва самовихованням учнів.

Завдання для самостійної роботи

1. Вивчити рекомендовану літературу і з'ясувати вікові особливості самовиховання учнів.
2. Допомогти підлітку скласти програму самовиховання.
3. Розробити тематику бесід з підлітками з проблем самовиховання.

Література

1. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібник. – К., 1997.
2. Селевко Г.К. Руководство по организации самовоспитания школьников. – М., 1999.
3. Селевко Г.К. Самоусовершенствование личности. – М., 1999.
4. Сухомлинський В.О. Виховання і самовиховання //Вибрані твори в 5-ти т. – Т.5. Статті. – К., 1977.

ТЕМА 3.9.

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Мета: усвідомити сутність і значення педагогічної творчості для розв'язання сучасних навчально-виховних завдань;

оволодіти знаннями та уміннями, необхідними для здійснення творчої педагогічної діяльності.

Опорні поняття: педагогічна творчість, педагогічна майстерність, педагогічний досвід.

Питання для самостійного опрацювання

1. Зміст поняття „педагогічна творчість”. Основні її ознаки.
2. Передовий педагогічний досвід – джерело розвитку творчості вчителя.

Методичні вказівки

Працюючи над темою, студенти повинні усвідомити, що педагогічна праця нетворчою не буває, адже діти, вчитель, обставини є неповторними, і будь-яке педагогічне рішення враховує ці нестандартні фактори. Педагогічна діяльність як поєднання науки і мистецтва завжди передбачає творчість.

З'ясовуючи сутність педагогічної творчості, студентам корисно розібратися у співвідношенні понять „педагогічна творчість” і „педагогічна майстерність”, які є близькими, але не тотожними.

З метою глибокого розуміння сутності педагогічної творчості студентам варто ознайомитися з основними її ознаками: оригінальність, реальність проектів, винахідливість, наукова обґрунтованість ідей, розробка високоефективних методик, прогнозування, компетентність та ін. Це дасть можливість студентам відрізнити справжню педагогічну творчість від псевдотворчості з її навмисністю, формотворчістю, довільним трактуванням наукових розробок та ін.

Ефективним і практично невичерпним джерелом розвитку творчості вчителя є вивчення передового педагогічного досвіду. В психолого-педагогічній літературі передовий педагогічний досвід розглядається як вища форма прояву постійно відтворюваної практики, яка акумулює в собі найефективніші форми, методи, прийоми, засоби навчання і забезпечує максимально можливі навчально-виховні результати. Студенти повинні переконатися в необхідності оволодіння знаннями, уміннями, які потрібні їм для освоєння передового досвіду з метою набуття особистого досвіду.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати літературу і дати відповіді на запитання:
 - а) що складає зміст поняття „педагогічна творчість”?
 - б) як ви розумієте творче і стандартне в педагогіці?
 - в) як відрізнити істинну творчість від підробок?
 - г) як поєднати нормативні вимоги до діяльності вчителя з творчістю?
2. Обґрунтувати: педагогічна творчість і педагогічна майстерність – тотожні чи різні поняття?
3. Вивчити і проаналізувати досвід творчої діяльності конкретного педагога (на основі опрацювання науково-педагогічної, методичної літератури, власних спостережень).

Література

1. Автамонов П.П. Технологія педагогічного успіху: Навч. посіб. – К.: Київ. ун-т, 2002.
2. Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество. – М., 1990.
3. Передовий педагогічний досвід: теорія і методика / За ред. Л.Л. Момот. – К., 1990.
4. Поташник В.В. Как развивать педагогическое творчество. – М., 1987.
5. Сисоева В.М. Педагогічна творчість. – Х., 1998.

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАДАЧІ

Ефективна організація навчальної самостійної роботи студентів передбачає розвиток у них якостей та умінь, які забезпечать успіх особистості у професійній діяльності. Беззаперечною є необхідність формування гнучкого, творчого мислення майбутнього педагога.

Одним із механізмів, які стимулюють евристичне мислення студентів, є педагогічні задачі, розв'язання яких спрямоване на подолання стереотипного та формування власного критичного погляду. У процесі вирішення педагогічної задачі студенти пізнають сутність педагогічного явища, розглядаючи його у нових зв'язках, систематизуючи пізнане, відкриваючи самостійно нове, невідоме.

Розв'язання педагогічних задач забезпечує формування у студентів теоретико-пізнавальної спрямованості, оскільки у процесі пошуку власного варіанту студент відчуває обмеженість, а іноді й неспроможність повсякденних знань про явища виховання, або ж, бажаючи долучитися до певної позиції, усвідомлює брак теоретичних знань, переконається в дієвості наукового підходу до удосконалення виховної практики.

Розв'язання педагогічних задач студентам рекомендуємо здійснювати за схемою:

1. Сформулюйте педагогічну проблему.
2. Зіставте різні погляди на конкретну проблему, які містяться в педагогічній задачі.
3. Запропонуйте й обґрунтуйте власну позицію щодо шляхів розв'язання педагогічної проблеми.

Задача 1

— Основа психічного розвитку дитини закладена природою у її генетичній програмі. Тому завдання вихователя полягає в тому, щоб не заважати вільному виявленню здібностей, інтересів, потреб, які зберігаються у дитині.

— Природа дала дитині тільки матеріальну організацію її тіла і людський мозок. Але мозок новонародженого — це ще чиста сторінка, і змістовно заповнити її покликане виховання й навчання.

— В основі психічного розвитку дитини лежать і біологічні і

соціальні фактори; і їхнім монолітним сплавом однаковою мірою визначаються мотиви поведінки людини, її вчинки.

— Біологічні й соціальні фактори в розвитку дитини мають зовсім різні зміст і значення. Перші ставлять тільки умову, задатки, передумови психічного розвитку, тоді як другі є його справжньою причиною.

Задача 2

— Коли намагаєшся виховувати дитину «по-науковому», все стає таким складним, що голова йде обертом. Мимоволі дивуєшся: а як же раніше вирощували і виховували дітей?

— Якби наука все тільки спрощувала, наше життя було б значно важчим. Проте наука не вигадує складності — вона їх виявляє і допомагає знайти правильне рішення. Дитину не можна вважати простою, примітивною істотою — в цьому вихідні позиції і педагогіки, і медицини.

— Але наші бабусі й дідусі виховували нас без різних теорій, і виходило в них начебто непогано. Чи не занадто ми тепер мудруємо з вихованням?

— Звичайно, результати виховання можна виражати і у відсотках: скільки вийшло хороших дітей. І якщо підвести таким способом підсумки, можна побачити, що вони непогані. Але за кожним випадком скаліченого, надломленого розвитку стоїть величезна особиста трагедія. А хіба легко батькам? Вони ж цього не хотіли! Саме наука дає змогу розв'язувати багато питань індивідуального виховання не «навмання», а розуміючи суть справи.

Задача 3

— Не можна грубо втручатися в душевну організацію дитини. Дайте їй розвиватися вільно, і вона сама зуміє вибрати з навколишнього світу те, що їй доступно й цікаво.

— А що, власне кажучи, ви маєте на увазі під словом «сама»? Навіть найпростіші предмети, якими користується дитина, зроблені руками людини. Тільки дорослий може навчити дитину їсти ложкою, копати пісок совочком, будувати з кубиків... А чи спроможна дитина «сама» оволодіти мовою?

— Згоден. Але у всіх цих випадках дитина якраз і прагне сама навчитися новій потрібної і цікавої дії. Ми нічого їй не нав'язуємо.

— А навчати тільки й треба «потрібного» та «цікавого». І наше завдання — свідомо відібрати потрібне і зробити його цікавим. Навряд чи варто перекладати це на саму дитину.

Задача 4

— Усяке навчання — це прищеплення дитині стандартів. Стандартів нашого мислення, бачення світу, ставлення до нього. А стандарт убиває творчість.

— Що ви пропонуєте?

— Нехай дитина творить своє.

— Своє? А з чого? З якого матеріалу? Тільки навчання дає знання, способи мислення і дії, які дають змогу створювати нове.

— Отже, ви — за стандарт?

— Ні. Я за його переборення. Але перебороти стандарт може тільки той, хто ним оволодів, а зовсім не той, хто про нього нічого не знає.

Задача 5

— Що б не говорили, а якщо в дитини нема природженого таланту, то не зробиш з неї ні Бетховена, ні академіка Павлова, ні Майї Плісецької. Що ви можете проти цього заперечити?

— Що ж заперечувати? Ніхто не заперечує ролі природжених задатків. Але без сприятливих умов, без виховання, без розвитку цих задатків вони так і залишаються задатками й не будуть реалізовані. А якщо розвивати здібності, прищеплювати дитині наполегливість і працьовитість, то можна виховати її справді творчою особистістю, незалежно від масштабів її таланту.

— Отже, вся справа у природженій обдарованості?

— Ні, не вся. Сприятливі умови, створювані соціальним середовищем,— ось вирішальний фактор. Скільки було обдарованих дітей серед кріпаків? Безліч. Але тільки окремі змогли подолати бар'єр станових обмежень.

— Отже, на ваш погляд, уся справа в умовах виховання?

— Це інша крайність. У становленні таланту відіграють роль і природжений хист, і умови зовнішнього середовища. Але в такому формулюванні проблема розв'язується лише якісно. Необхідно точніше з'ясувати — що ж саме упорядковується генетично, а що прищеплюється у процесі виховання, як взаємодіють біологічні фактори із соціальними. При цьому,

звичайно, провідна роль належить останнім.

Задача 6

— Чи потрібно чогось навчати дитину перед школою? Наприклад, читати, писати.

— Що ви! Ні в якому разі. Усього цього її навчить кваліфікований педагог, користуючись правильними прийомами.

— Але є й інший погляд. Багато батьків і педагогів, спеціалістів з дошкільного виховання переконані, що дитина, яку нічому не навчали до шести років, зазнає непоправних втрат у своєму розвитку.

Задача 7

— Ви кажете, що ваша дитина не любить читати. Давайте подивимося, чи вміє вона читати. Може, вся справа у читанні?

— Та ні, вона просто лінується.

— Так не буває. Але якщо ви переконані, що вона читає цілком вільно і все-таки читання для неї — важка справа, спробуйте проаналізувати, чи нема помилок у доборі перших книжок для самостійного читання.

Задача 8

— Не так просто примусити дитину робити те, що їй не хочеться. Примус може викликати в неї протест, а пізніше — відразу до праці.

— Не примушувати, а привчати дитину до трудового зусилля. Терпляче, наполегливо, поступово. Навчити її керувати своїми бажаннями, виховувати дуже важливу якість — волю.

Задача 9

— Виросте — всього навчиться. Ще напрацюється на своєму віку.

— Ні, ви глибоко помиляєтесь. Працьовитість просто так, нізвідки, сама собою не візьметься. А без неї не обійдеться в житті жодна людина. Це невід'ємна якість особистості.

— То ви вважаєте, що потребу в праці можна виховувати?

— Безумовно. Можна й треба — це під силу кожному, якщо він хоче виростити корисного суспільству громадянина. А починати слід з малого — з виховання звичок.

— А як це робити?

— Найкращий спосіб прищепити дитині звичку до праці — це поступово привчати її до виконання нескладних домашніх обов'язків. Зрозуміло, враховуючи вік і можливості. Малюки люблять допомагати й серйозно ставляться до різних «дорослих» доручень.

Задача 10

— Чи можна зробити ледаря роботящим?

— Питання поставлене не зовсім точно. Звичайно, якщо людина виросла ледачою, то перевиховувати її не завжди легко. Краще братися за виховання раніше, щоб дитина не стала ледарем. Починати виховувати працьовитість треба в наймолодшому віці.

— А як це зробити?

— Дуже багато важить особистий приклад.

— Але скільки трапляється випадків, коли батьки працьовиті, а діти виростають ледарями й дармоїдами.

— Справді, таке буває. І це завжди прорахунок вихователів. Одного особистого прикладу недостатньо. Потрібна можливість, правильна організація життя.

Задача 11

— Ви хочете переконати, що любов до тварин облагороджує людину. Але можна навести чимало прикладів того, що люди, жорстокі з близькими, люблять якусь тварину.

— Справді, такі випадки бувають і потребують конкретного психологічного аналізу причин їхнього негативного ставлення до людей.

Задача 12

— Книга закладає основи майбутнього світогляду дитини. Від того, яка буде її перша книжка, багато залежить у її житті.

— Світогляд? Але хвилиночку, про кого ми говоримо? Чи не про мого, не про вашого молодшого сина, який саме в цю мить розлив кисіль на скатертину й забруднив ніс і щоки? Світогляд? Та ця людина ще ходить у коротких штанцях з лямочками. Світогляд! Хіба доречно застосовувати до неї це поняття?

— Так, доречно.

— Що таке — світогляд?

— Це система наших з вами поглядів на світ, на явища навколишнього життя. Це наш моральний критерій. Він дає можливість оцінити, що справедливе, прекрасне, а що недостойне, огидне. І те, яку позицію ми займемо в боротьбі ідеологій, і те, яку позицію займемо в суспільстві,— оберігаючи свій спокій, чи пристосуємося до того, що внутрішньо вважаємо поганим, чи всі душевні сили віддамо боротьбі проти несправедливості, свавілля, байдужості,— все це і є світогляд. Виховати в дитині любов до прекрасного і протест проти поганого — хіба це не означає закласти основи її майбутнього світогляду?

— Але даруйте! Що може зрозуміти дитина у складних явищах життя? Про що можна з нею говорити?

— З дитиною можна говорити багато про що. Важливо — як говорити. Треба вміти про велике й серйозне розповісти дітям просто, зримо, схвильовано, розумно.

Задача 13

— Яке горе — телевізор! Повсякчасні конфлікти з дітьми, які ладні сидіти постійно коло телевізора, які перестають читати, бо телевізор витісняє книжку...

— Яке щастя — телевізор! Як він розширює кругозір дітей і батьків, скільки загальних інтересів породжує, від скількох клопотів рятує: наприклад, не треба ходити з дітьми до театру. Він часто замінює дітям батьків — принаймні щодо інформації.

Задача 14

— Мій Миколка не витрачає часу на різні компанії і друзків. Це я його так виховала: спочатку забороняла, а тепер він і сам розуміє, що треба цінувати кожну хвилину.

— Не оберігати дітей від спілкування одне з одним і не довірятися стихії їхнього спілкування, а зробити так, щоб вони побачили й відчули смак нових стосунків, зазнали радості спільних турбот, тривоги, боротьби й перемоги,— ось шлях, який треба обрати батькам.

Задача 15

— Теперішня молодь уся з якимись викрутасами. Їм

обов'язково хочеться відрізнятись від старших. І одяг і манери — все неприродне, показне.

— А хіба ми не були такими? Нам здаються дикими ритми поп-музики, а наші батьки дивувалися, що цікаве можна знайти в піснях Окуджави. Нам не подобаються «трясучі» танці, нашим дідам здавався дуже аморальним фокстрот, а на початку ХІХ століття гостру полеміку викликав вальс: подумати тільки, обіймаються прилюдно!

— То як же — є конфлікт поколінь чи нема?!

Задача 16.

— Інтерес до навколишніх, чуйність, щедрість. Малюк наділений ними завжди. Чому, підростаючи, він часом втрачає їх?

— Тому, що всяку добру якість треба закріплювати.

— Головне тут — приклад старших?

— Не тільки. На думку Макаренка, необхідне і власне тренування дитини в моральних вчинках.

Задача 17

Скільки годин на тиждень треба присвячувати емоційному вихованню?

— Воно здійснюється не вряди-годи, а безперервно, щодня. Вся атмосфера життя вашої родини, весь її психологічний клімат — ось що формує характер людини, яка росте.

— Але є головне і неголовне?

— Дуже важко виділити два або три вирішальних фактори. Дух родини впливає на дітей цілісно, всією сукупністю своїх «складових», добрих і поганих.

— Проте родинне життя не можливе без якихось переживань, незгод. Постійний мир та спокій нездійсненні.

— Справді. І ми не закликаємо вас до ідилії. Важлива перевага позитивних емоцій над негативними. І дуже небезпечно для дітей, коли вдома одноманітність, нудьга.

— А погані впливи ззовні? Вони мимоволі входять в емоційний досвід дитини!

— Нехай входять. Дитині, яка росте в духовно здоровому кліматі, вони допоможуть виробити механізм опірності й захисту.

Задача 18

- Ти наша дитина, й батькам видніше, як тебе виховувати.
- А по радіо говорили, що за дітей відповідають усі.

Задача 19

— Учитель має бути вимогливий і суворий! Щоб викликати до життя всі потенційні можливості людини — навіть ті, які дрімають десь у підсвідомості,— потрібна якнайсуворіша дисципліна!

— ...О, обережніше із суворістю. Вона може призвести до того, що людина замкнеться в собі, втратить гостроту сприймання і свободу творчості. Одним суворість необхідна, інших вона пригнічує і сковує...

Задача 20

Ні, ви скажіть: для чого діти ходять до школи?!

- Щоб...
- Щоб мити підлогу?!
- Підлогу теж.
- Вона, виявляється, важливіша за алгебру?
- Ні. Але поряд з алгеброю має знайтися місце і для підлоги й ще багато для чого. *(Диалог учителя з розгніваною матір'ю)*

Задача 21

— Ми занадто опікаємо, балуємо своїх дітей. Напевне, від цього вони стають з малих років вередливими і впертими. Треба якнайбільше твердості і якнайменше сімейних суперечок про виховання. Краще раз покарати, ніж усе життя мучитися!

— Упертість дво - трирічного малюка — цілком закономірна його властивість. У цьому якраз суть одного з найважливіших критичних періодів розвитку. А ступінь вираження впертості вже залежить від розпещеності. Але зовсім придушувати непокірність малої дитини не можна, адже з первісної дитячої упертості формується доросла цілеспрямованість і самостійність.

Задача 22

- Раніше говорили «не можна» дітям. Тепер усе частіше це

стосується батьків. Гаразд, нехай у дитини настав критичний період. Отже, вона може ходити на голові?

— Зрозуміло, що ні. Проте зміст виховання полягає не в постійному осаджуванні й заборонах, а в умінні спрямовувати первинні задатки характеру в правильне русло. Критичний період — це як раз той самий вузловий пункт, після якого подальший розвиток може продовжуватися дуже різними шляхами, залежно від виховання.

Задача 23

— Ледь моєму синові виповнилося 12 років, як різко змінилися наші стосунки, син охолонув до мене, став потайливим і грубим, став зовсім некерованим.

— За даними вчених, 86 відсотків батьків конфліктують зі своїми дітьми-підлітками. Ось що кажуть самі діти про причини конфліктів: 1. Обмеження свободи дій. 2. Різні заборони. 3. Несправедливість батьків. І на жаль, учені, в основному підтверджують усі ці причини, підтверджують, що майже завжди конфлікти відбуваються з вини батьків, через відсутність у них елементарних знань про біологічні та психологічні особливості підліткового віку.

Задача 24

— Усі педагоги твердять, що неможливо дати готові схеми виховання, загальні для всіх дітей методики. Тому природно напрошується питання: чи взагалі треба обтяжувати батьків педагогічними й медичними відомостями? Чи не краще орієнтувати їх на власну інтуїцію і рекомендувати їм довіряти насамперед власному здоровому глузду?

— Безперечно, інтуїція — це чудово. Проте знання причин дитячих нервових захворювань, поза всяким сумнівом, допоможе уникнути помилок, які призводять до зриву вищої нервової діяльності, а знання основних проявів неврозів дасть змогу вчасно розпізнати перші ознаки хвороби. І тут уже на повну силу вступає інтуїція, тому від батьків вимагається не буквальне дотримання - педагогічних і медичних вказівок, а творче їх застосування і втілення в життя в кожному конкретному випадку.

Задача 25

— Батько повинен бути суворий. Батько має карати підлітка за провину — інакше в дитини народиться безвідповідальність.

— Покарання без каяття не виховує. Якщо дитина не зрозуміла своєї вини і не хоче спокутувати — покарання нічого не навчить її, а може озлобити.

Задача 26

— Чи давати дванадцятирічним дітям гроші на дрібні витрати?

Миколин батько: — Вважаю баловством.

Сашкова мати: — Не можна залишати підлітка без копійки.

Задача 27

— Перехідний вік пояснює багато чого: перемелеться, мине.

— А може, підростаючи, людина тільки змінює масштаби добра і зла.

Задача 28

— Який найпоширеніший недолік сімейного виховання?

— Відсутність уважного, вдумливого аналізу батьками вчинків і поведінки дітей у виборі необхідних методів впливу. Аналіз педагогічних явищ складний тому, що вимагає гранично конкретного їх вивчення.

— Отже, вдале застосування в інших умовах тих чи інших методів нікого нічому не навчає?

— Хороший виховний досвід завжди навчає, і навчає передусім чуйного, дуже серйозного, поважного ставлення до людини. Але в педагогіці так само шкідливо копіювати методи виховання, як у медицині — ліки.

Задача 29

— Самоаналіз губить багатьох талановитих людей. Він паралізує активне начало в людині. Самоаналіз — вада. І треба боротися з цією вадою дитини.

— Та хіба можливе вдосконалення особистості без самоаналізу? Як я можу стати кращим, якщо не знаю, що в мені поганого? Якщо не вмію оцінити вчинки, їхні мотиви? Ні,

людина зі схильністю до добра повинна вміти аналізувати свої вчинки й оцінювати їх. Це обов'язкова умова росту особистості.

Задача 30

— Не розумію я свого сина. З батьками неухважний, грубий. До вчителів, за винятком, двох-трьох, ставиться зверхньо. А з друзями м'якший за віск, водою їх не розіллеш.

— А може справа в тому, що друзі не намагаються ліпити його, як воскову фігурку, що вони поважають його самотійність, яка дорослим здається наївною? Ви коли-небудь пробували подивитися на себе і свого сина його очима?

Задача 31

— Раніше мій син товаришував майже виключно з однокласниками, а тепер з'явилися якісь зовсім інші хлопці, деякі навіть старші за нього. Що він у них знаходить?

— А хто сказав, що найцікавіше спілкуватися з ровесниками? У різновікових компаніях є можливість значно ширше обмінюватись інформацією і досвідом, є можливість і командувати, і підкорятися. Вся проблема в тому, хто задає тон у цих вуличних компаніях і куди вони спрямовані. Тут справді є про що подумати дорослим.

Задача 32

— Усе-таки наші діти надзвичайно інфантильні. Вони навіть за самих себе не хочуть нести відповідальність.

— Не хочуть? Чи їм не дають цього дорослі? Адже усвідомлення того, що твоїй 16-річній дочці ти така потрібна, що кроку без матері зробити не може, в глибині душі досить приємне. Але якщо ми самі заняньчуємо дітей, не даючи їм дорослішати, чи варто потім скаржитися.

РОБОТА СТУДЕНТІВ З ПЕРШОДЖЕРЕЛАМИ

Аналіз праць видатних вчених-педагогів дозволяє розкрити внутрішню логіку розвитку педагогіки як науки і долучити студентів до багатства педагогічної спадщини. Вивчення педагогічної думки сприяє збагаченню уявлень студентів про можливості освіти, про шляхи та засоби її здійснення, про природу педагогічного знання, про засоби розв'язання проблем виховання і навчання особистості у різні історичні епохи. Аналізуючи педагогічні ідеї різних вчених, студенти навчаються мислити педагогічними категоріями, чітко розуміючи їх генезис; у них формується інтерес до інших педагогічних культур; складається система педагогічних цінностей.

Список праць видатних педагогів, рекомендованих студентам для вивчення

1. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. Передмова // Вибрані пед. твори: В 2-х т. – Т.1. – К., 1983.

2. Ушинський К.Д. Про народність у громадському вихованні // Вибрані пед. твори: В 2-х т. – Т.1. – К., 1983.

3. Ушинський К.Д. Праця в її психічному і виховному значенні. // Вибрані пед. твори: В 2-х т. – Т.1. – К., 1983.

4. Ушинський К.Д. Рідне слово // Вибрані пед. твори: В 2-х т. – Т.1. – К., 1983.

5. Макаренко А.С. О моем опыте/ В кн.: Макаренко А.С. О воспитании. – М., 1988.

6. Макаренко А.С. Проблемы школьного советского воспитания. – Соч. в 7т. – Т.5. – М., 1958 (лекція 2,3,4).

7. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // Вибрані твори в 5-ти т. – Т.3. – К., 1977.

Глави: Школа під блакитним небом;

Триста сторінок "Книги природи";

Тисяча задач із живого задачника;

Дайте дитині радість розумової праці, радість успіху у навчанні;

Рідне слово;
Пісня відкриває перед дитиною красу світу;
Кімната казки;
Продовження казки – наш „Острів чудес”;
Наш куток мрії.

8. Сухомлинський В.О. Павлиська середня школа // Вибрані твори в 5-ти т. – Т.4. – К.,1977 (Розділ V – „Розумове виховання і світогляд”).

Завдання студентам для роботи з першоджерелами

Завдання 1

Проаналізуйте погляди К.Д. Ушинського на педагогіку.
„Педагогіка – не наука, а мистецтво, – найбільше, найскладніше, найвище й найнеобхідніше з усіх мистецтв. Мистецтво виховання спирається на науку...”

Завдання 2

Що, на думку К.Д.Ушинського, дозволяє „далеко розсунути межі людських сил: фізичних, розумових і моральних?”

Завдання 3

Поясніть обґрунтовану К.Д. Ушинським вимогу:
„Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона повинна перше пізнати її також в усіх відношеннях.”

Завдання 4

Прокоментуйте, окресливши педагогічну проблему.
„Кожна школа, передусім, повинна показати людині, що в ній є найдорожчого, примусивши її пізнати себе часткою безсмертного і живим органом світового духовного розвитку людства. Без цього всі фактичні знання – нехай сягають вони навіть найглибших математичних чи мікроскопічних досліджень – не тільки не дадуть користі, а й безумовну шкоду самій людині, хоч, можливо, і зроблять її корисною, а іноді і дуже шкідливою машиною в суспільному устрої” (К.Д. Ушинський).

Завдання 5

Сформулюйте і поясніть провідну ідею педагогічної теорії К.Д. Ушинського.

„... виховання, створене самим народом і побудоване на народних основах, має ту виховну силу, якої немає в найкращих системах, побудованих на абстрактних ідеях або запозичених в іншого народу.”

Завдання 6

Обґрунтуйте, що „... виховання, коли воно не хоче бути безсилим, повинно бути народним” (К.Д. Ушинський).

Завдання 7

На підставі яких роздумів, висновків К.Д. Ушинський зазначав, що „... цей незвичайний педагог – рідна мова – не тільки навчає багато чого, а й навчає напрочуд легко, за якимсь недосяжно полегшеним методом.”

Завдання 8

Яка ідея складає основу порад К.Д. Ушинського щодо вивчення рідної та іноземної мов, викладених у статті „Рідне слово”? Назвіть поради.

Завдання 9

Зробіть аналіз педагогічної позиції К.Д. Ушинського. „Саме виховання, якщо воно бажає щастя людині, повинне виховувати її не для щастя, а готувати до праці життя.”

Завдання 10

Покажіть, які міркування спонукали К.Д. Ушинського дійти висновку: „Можливість працювати і любов до праці – краща спадщина, яку може залишити своїм дітям бідний і багач.”

Завдання 11

Яке виховне завдання висував К.Д. Ушинський, стверджуючи: „Навчати граючись можна тільки найменших дітей до семирічного віку, далі наука повинна вже набувати серйозного, їй властивого тону?”

Завдання 12

Поясніть.

„Виховання – процес соціальний у найширшому розумінні”
(А.С. Макаренко).

Завдання 13

Охарактеризуйте важливий елемент макаренківської технології. Наведіть приклади.

„Виховати людину – значить виховати у неї перспективні шляхи, по яких розміщується її завтрашня радість.”

Завдання 14

Сформулюйте новаторське відкриття А.С. Макаренка. Проілюструйте прикладами.

„Ми маємо справу тільки з загоном. Ми з особистістю не маємо справи. Таке офіційне формулювання. По суті це є форма впливу саме на особистість, але формулювання йде паралельно суті. Насправді ми маємо справу з особистістю, але стверджуємо, що до особистості нам немає ніякого діла.”

Завдання 15

Які, на думку А.С. Макаренка, принципи організації і виховання дитячого колективу?

„... за моїм глибоким переконанням хлопчики і дівчатка стають правопорушниками чи „ненормальними” завдяки „правопорушницькій” чи „ненормальній” педагогіці. Нормальна педагогіка, педагогіка активна і цілеспрямована, дуже швидко обертає дитячий колектив у колектив цілком нормальний.”

Завдання 16

Розкрийте логіку роздумів педагога.

„Сьогодні я запропоную тему – дисципліна, режим, покарання і заохочення” (А.С. Макаренко).

Завдання 17

За якими законами, на думку А.С. Макаренка, повинен будуватися педагогічний колектив?

„Колектив педагогів повинен бути зібраний не випадково, а складений розумно.”

Завдання 18

Розкрийте сутність позиції педагога.

„Вік математики” – хороший крилатий вислів, але він не відображає всієї суті того, що відбувається в наші дні. Світ вступає у вік Людини. Більше, ніж коли б то не було, ми зобов’язані думати тепер про те, що ми вкладаємо в душу людини” (В.О. Сухомлинський).

Завдання 19

Доведіть правильність думки В.О. Сухомлинського та запропонуйте шляхи її реалізації в шкільній практиці.

„Виховна сила знань про людину величезна.”

„Чим більше дізнається і знає сучасна людина про природу і суспільство, тим більше вона повинна знати про людину, про саму себе...”

Завдання 20

Доведіть, що „формування світогляду – це серцевина розумового виховання” (В.О. Сухомлинський).

Завдання 21

Поясніть.

„Світогляд – не тільки система поглядів на світ ..., а й суб’єктивний стан особистості, який виявляється в її думках, почуттях, волі, діяльності” (В.О. Сухомлинський).

Завдання 22

Поясніть.

„Виховна сила знань – насамперед у їхній світоглядній стороні” (В.О. Сухомлинський).

Завдання 23

Окресліть педагогічну проблему, спираючись на заклики В.О. Сухомлинського.

„Вихователю, бійся холодних, „інформаційних істин”; „бійтеся перетворитися в холодного коментатора і тлумача, байдужого путівника в світі фактів і істин.”

Завдання 24

Сформулюйте й обґрунтуйте значення педагогічної проблеми, яку розглядає В.О.Сухомлинський.

„Найвитонченіші методи і прийоми виховання будуть порожніми, якщо вони не приведуть до того, щоб людина подивилася на саму себе, замислилася над власною долею.”

Завдання 25

Назвіть основні принципи діяльності „школи під блакитним небом”.

Завдання 26

Яку мету переслідував В.О.Сухомлинський, створюючи триста сторінок „Книги природи”? („Серце віддаю дітям”).

Завдання 27

„Тисяча задач із живого задачника” – це засіб ... Продовжіть і обґрунтуйте. („Серце віддаю дітям”).

Завдання 28

Охарактеризуйте навчально-виховне значення Куточку мрії („Серце віддаю дітям”).

Завдання 29

Яку роль у вихованні учнів Павлівської школи відігравали „Кімната казки” та „Острів чудес”?

Завдання 30

„Добре нерозривно пов’язане з красою”, – стверджував В.О. Сухомлинський. Як реалізувалась ця ідея в діяльності Павлівської школи?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Архипова С. Самостійна робота студентів як фактор розвитку творчого потенціалу майбутніх соціальних педагогів// Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2005. – №3. – С. 90-95.
2. Атаманчук Ю. Стан організації самостійної роботи студентів ВНЗ// Рідна школа. – 2008. – №6. – С.46-48.
3. Буряк В.К. Керування самостійною роботою студента// Вища школа. – 2001. – №4-5. – С.16-22.
4. Буряк В.К. Самостійна робота як системоутворюючий елемент навчальної діяльності студентів// Вища школа. – 2008. – №5. – С. 10-24.
5. Вербицкий А., Попов Ю., Подлеснов В., Андросюк Е. Самостоятельная работа студентов: проблемы и опыт// Высшее образование в России. – 1995. – №2. – С.137-145.
6. Гликман И.З. Управление самостоятельной работой студентов (системное управление): Учеб. пособие. – М.: Логос, 2002.
7. Демченко О. Дидактична система організації самостійної роботи студентів//Рідна школа. – 2005. – №8. – С. 68-70.
8. Журавська Л.М. Концептуальні умови управління самостійною роботою студентів у вищих закладах освіти// Освіта і управління. – 1999. – Т.3. – №2. – С.105-115.
9. Князян М. Роль самостійно-дослідницької діяльності в підготовці вчителя іноземних мов: компетентісний підхід//Рідна школа. – 2008. – №12. – С.10-13.
10. Козаков В.А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение. – К.: Вища школа, 1990. – 248с.

11. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник. – К.: Знання, 2005.
12. Малихін О. Аспектний аналіз категорій “пізнавальна самостійність” і “пізнавальна активність” у контексті організації самостійної навчальної діяльності студентів// Рідна школа. – 2011. – №3. – С.25-29.
13. Нагаєв В.М.Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник. – К., 2007.
14. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник. – К., 2009.
15. Панасенко Е. Самостійна робота студентів у вищому педагогічному навчальному закладі// Рідна школа. – 2007. – №7-8. – С.22-24.
16. Пашенко Т.М. Методика самостійної роботи студентів як наукова проблема // Проблеми освіти: Наук.зб./Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2010.– Вип.. 64. – С.103-109.
17. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2005. – 239 с.
18. Тимченко О.І. Самостійна робота як дидактична проблема виховання // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 3-4. – С. 64-68.
19. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. Посібник. – К.: «Академвидав», 2006.
20. Черчата Л. Самостійна діяльність як стратегія розвитку майбутнього фахівця у контексті світових традицій і вітчизняного досвіду//Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. – №5. – С.26-34.
21. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької роботи. – К., 2002.

